

A MŰSZAKI KÖNYVTÁROSOK AKTUÁLIS PROBLÉMÁI.

A műszaki könyvtárosok előtt sok olyan feladat áll, amely egyrészt már hosszabb idő óta megoldatlan, másrészt pedig ma is nagyon aktuális. Néhány témát és tennivalót, eredményt és hibát kívánunk most ismertetni és ezáltal elősegíteni ezeknek az aktuális problémáknak helyes meglátását és megoldását.

x - x - x

A Felszabadulási Munkaverseny.

Elsőnek a műszaki könyvtárosok egyéves Felszabadulási Munkaversenyével foglalkozunk. Ez a verseny természetesen nemcsak a résztvevő 100 szakkönyvtárat érdekli, hanem mindazokat, akik bármilyen kapcsolatban vannak a műszaki könyvtárakkal. A résztvevők féléves munkájának összesített eredményei megmutatják ennek a versenynek fontosságát és ugyanakkor az egyes példákon keresztül a tennivalókra is felhívják a figyelmet. A technika fejlesztésének és a fejlett technikai módszerek elterjesztésének elősegítése könyvtári eszközökkel - ez a főcél. A versenyző- és a versenyen kívülálló műszaki könyvtárosoknak munkájuk során egyaránt ezt kell szem előtt tartaniuk.

A versenyző 100 szakkönyvtár állománya a verseny első féléve alatt 305 000 kötettről - 319 000 kötetre emelkedett. Ezzel az állománnyal 117 000 kötetnyi olvasóforgalmat bonyolítottak le, vagyis ezekben a vállalatokban a dolgozók félév alatt ennyi művet kölcsönöztek ki és olvastak el. A 100 könyvtár közül 56 könyvtárban függetlenített könyvtáros működik, míg 44-ben ezt a fontos és körültekintő munkát nem függetlenített könyvtárosok végzik. A függetlenített könyvtárosok számának emelkedése tette lehetővé, hogy ebben a versenyidőszakban 15 könyvtárban készült el a könyvtár jó működéséhez elengedhetetlenül szükséges katalógus. Több könyvtár /köztük a Lámpagyár, a DIMÁVAG, a Forgácsoló Szerszámok Gyára, stb. könyvtára/ új helyiséget kapott. A versenyző könyvtárak részére 3500 folyóirat jár, ezek többsége külföldi. Szembetűnő azonban, hogy a könyvtárak 10 %-a készít csak munkatérvet, pedig államunk havi

kb. 260 000 forintot bocsát csak a versenyben álló száz könyvtár rendelkezésére könyvbeszerzés céljára, mely tekintélyes összeg tervszerű felhasználását feltétlenül biztosítani kell.

Ezek az adatok azt mutatják, hogy a műszaki irodalom a könyvtárakon keresztül egyre inkább behatol a dolgozók közé. Természetesen az elért eredményekkel nem lehetünk teljesen megelégedve, ezen a téren még mindig igen sok a tennivaló. A legtöbb helyen például még mindig nem használják ki a szakirodalom alapján készült ujitásokban rejlő propaganda lehetőségeket.

A versenyellenőrzések során sok központi tennivaló is előtérbe került. Ezek egyrészt a készülő könyvtárügyi rendelet fogja szabályozni, másrésztől viszont az OMK módszertani csoportjának és más szervezeteknek foglalkozniuk kell olyan fontos kérdésekkel, mint típus munkatervek kidolgozása, egységes könyvtári szabályzat irányelveinek összeállítása, fejlett könyvtári módszerek elterjesztése, stb...

A nagyüzemek csoportjában a következőket kell megemlíteni: a MÁVAG könyvtára ma egy emberrel ugyanazokat a munkákat látja el, mint korábban nagyobb létszámmal. Egy 15 000 kötetet kezelő könyvtárostól ez önmagában - a folyó munkák elvégzését tekintve csak - is nagy teljesítmény. A Wilhelm Pieck gyár a legjobban megalapozott szakkönyvtárak egyike. Ez természetesen nemcsak a versenyidőszak eredménye. A könyvtár vezetője más győri könyvtárakat is patronál, folyamatosan készít szakbibliográfiákat /ezeket kiadványunk más helyén elemezzük/, a gyár részére elkészítette a nemzetközi vásárok naptárát, nagyszabású kiállítást rendezett és 11000 kötetnyi állományával igen szép forgalmat bonyolít le. Egyedül a központi könyvtárnak 800 olvasója van. A Csepel Autógyár a gépismertetésekről és prospektusokról katalógust készített, külön egy példányt a TMK részére is. Korszerűsítette folyóiratkezelését és közel 20 000 kötetét állományrevíziónak vetette alá. A Gheorghiu-Dej hajógyár: a műszaki könyvtárak és a verseny jelentőségének teljes lebecsülését mutatja az a tény, hogy a könyvtárost áthelyezték más munkakörbe és az olvasók heteken és hónapokon keresztül hiába kopogtak a gazdátlan könyvtár lezárt ajtaján. Ki felelős ezért? A Goldberger Textilnyomó és Kikészítőgyár 1100 kötetnyi állományát függetlenített könyvtáros kezeli és a szakkönyvtárnak még sincs katalógusa. Az Ikarus Karosszéria és Járműgyár könyvtáráról a magyar rádió rövidhullámu adása keretében angol és francia nyelven adott ismertetőt. A könyvtárban folyik a rekatalogizálás és folyamatban van a fotolaboratórium /mikrofelvétel/ beszerzése és felállítása. A Tatabányai Szénbányászati Tröszt munkáját az MKT 4. számában már bővebben ismertettük, igen jól látja el a központi könyvtár könyvbeszerző, feldolgozó és szétosztó funkcióit. A Vörös Csillag Traktorgyár u

irányuló munkálatait a vállalatvezetőség "önköltségsökkentés" címen leállította. A könyvtárosoknak harcolniuk kell ennek a nem körültekintő intézkedésnek visszavonásáért eddigi munkájuk megjavításával is.

A kutató- és tervező intézetek csoportjában: a Mélyépterv példás munkát végez a szakirodalom alapján készült ujitások nyilvántartása és propagálása terén. A tervező iroda dolgozói a könyvtár jó munkája következtében félév alatt 53 836 000 Ft. megtakarítást jelentő ujitást jelentettek ve. Ugyanebben az időszakban a szakkönyvtár egyesült a Közműterv könyvtárával, ami szintén nagy és eredményesen megoldott munkafeladatot jelentett a szakkönyvtár versenymunkájában. Az Optikai és Finommechanikai Központi Kutató dokumentációs kiadványai /Folyóirat Szemle/ és bibliográfiái mind szakmai, mind könyvészeti szempontból példászerűek és egyaránt azt példázzák, hogy különösen kutatóintézeti és tervezőintézeti szakkönyvtárainknak elsősorban munkájuk minőségi fejlesztésére kell törekedniük. A Bányászati Tervező Intézet napi forgalma /60-70 kölcsönzés/ mellett szintén sorozatosan ad ki "dokumentációs gyűjteményeket". 300 példányban kiadta 1955 évi folyóiratainak füzetkatalógusát. A Gyógyszeripari Kutató Intézet állandó kapcsolatot létesített a Chinoin gyár szakkönyvtárával; megküldi számára többek között szovjet folyóiratainak tartalomjegyzék-fordításait, új beszerzéseinek jegyzékét. A könyvtáros érdekes kísérletet vezetett be: az egy napra kikölcsönzött műveket az olvasók maguk felírják krétával egy erre a célra szolgáló falitáblára. Örömmel fogadnánk, ha a könyvtáros megírná e kísérlet tapasztalatait és eredményeit. A Híradástechnikai Ipari Kutató Intézet jól használja fel az OMK témafigyelőszolgálatát és ez a műszaki könyvtáros érdeme. A szovjet folyóiratok lefordított tartalomjegyzégeit itt beragasztják a folyóiratokba. A KÜZTI-ben igen nagy a forgalom, ami jórészt az állandó, ötletes könyvkiállításoknak köszönhető. A két könyvtáros eredményes munkáját dicséri, hogy állandóan gyorsítják a könyv forgási sebességét, csökkentik a kölcsönzések időtartamát, ami tervezőintézetekben nehéz feladat. A Papíripari Kutató Intézet a versenyszakaszs első felében 13 belföldi és külföldi rokonintézménnyel lépett kapcsolatba. A Vegyıműveket Tervező V. ugyan jól megoldotta a mikrofilm raktározás kérdését, de katalógust arról még nem készített. Olvasóforgalmát majdnem megkétszerezte. A Ruhaipari Tervező V. nyomdába adta az egész szakirodalmat felölelő bibliográfiáját, amelyet a ruhaipari dolgozók részére készített.

A közép- és kisüzemek kategóriájában igen sok a nem függetlenített könyvtáros, ezek értékelésénél természetesen figyelembe fogjuk venni, hogy feladatukat társadalmi munkában végzik. Ezuttal csak az

érdekesebb munkák ismertetésére szorítkozunk. A Közlekedési Dokumentációs és Nyomtatványellátó V. megkezdte a Közlekedési Dokumentációs Értesítő folyamatos kiadását. Ebben a kiadvány-sorozatban foglalkozik a KPM-hez tartozó szakkönyvtárak munkájával is. A Kábel- és Sodronykötélgépgyár munkája minden szempontból példászerű, kiskönyvtáraknál ilyen rendet és tisztaságot ritkán találhatunk. A Lámpagyár állandóan emeli forgalmát, a versenyszakaszban új helyiségbe költözött, állományát újraeltározta és megkezdte katalógusainak felállítását. Négy más könyvtárral állandó kölcsönzéses kapcsolatban áll, s ezeket minden eszközzel segíti. Az Északdunántúli Áramszolgáltató V. jól végzi a trószthöz tartozó különböző vidéki vállalatok könyvtárainak állomány-ellátását is. A Hidépítő V.-nél időközben könyvtáros-csere történt. Az új szakkönyvtáros most a régi hibák helyrehozásán, a jó könyvtári munkához elengedhetetlen nyilvántartások felállításán dolgozik. A Vörös Október Ruhagyár műszaki könyvtárosa nagy gondot fordít a sztahanovistákkal való foglalkozásra. Pl. jól sikerült ankétot rendezett részükre "A műhelyek termelési, munkaügyi és anyagtervezése" címmel, melyen a résztvevő 70 sztahanovistából 15 szólt hozzá.

Fenti felsorolásunk korántsem teljes. Sok más könyvtár is értékes munkát végzett, ezek értékelése a versenyszakaszból végén fog megtörténni. Természetesen az egyes kategóriákban kiemelt könyvtárak sorrendje nem jelent rangsorolást.

Mik a teendők a verseny hátralevő időszakában? A munkaterv és felajánlások h i á n y t a l a n teljesítése. A jelentések pontos beküldése és új vállalások a munka megjavítása érdekében. Befejezésül egy ötletet kívánunk adni a felajánlásokhoz. Az OMK módszertani csoportja megkezdte a külföldi műszaki folyóiratok központi címjegyzékének felállítását. Terv szerint ez év végén már felvilágosításokat is fog adni a katalógus alapján. Ehhez azonban a szakkönyvtárosok segítségére is szükség van. Addig is, amíg a vonatkozó rendelet nem jelenik meg, a szakkönyvtárosok á l l í t s á k ö s s z e a könyvtáraknak 1954-ben és 1955-ben járt külföldi szakfolyóiratok jegyzékét és k ü l d j é k m e g azt az OMK módszertani csoportjának. Minél gyorsabban és pontosabban tesznek ennek eleget, annál hamarabb valósul meg a szakkönyvtárosok régi követelése: a műszaki folyóiratok központi címjegyzéke.

Hogyan történik egy könyvtár átadása?

A műszaki könyvtárak területén elég gyakran találkozunk a könyvtárosok cserélgetésével. Ilyen esetekben mindig szem előtt kell tartani, hogy egy könyvtáros jól csak a helyi anyag ismeretének birtokában dolgozhat, amihez viszont hosszabb időre, gyakorlatra van szükség. Tehát a könyvtárosok cserélése a könyvtári munkában esetleg nagyobb fennakadást jelent, mint általában más munkaterületeken. Most azonban nem ezzel kívá-

nunk foglalkozni, hanem azzal, hogy mi a gyakorlat a könyvtárak átadásával kapcsolatban. Jó és rossz példák egyaránt rendelkezésre állnak.

Vegyük először a rosszakat. A Hidépitő V. függetlenített műszaki könyvtárosának 1954 júliusában felmodtak. Ezidő óta négy dolgozó foglalkozott egymásután a könyvtár ügyeivel. A többszörös könyvtáros-változást egyetlen egyszer sem kísérte hivatalos állomány átadás és átvétel. Ennek következménye, hogy a könyvtár nyilvántartott 4700 kötetnyi állományából ma csak 2200 kötet található. A felelősség kérdését utólag pedig egy könyvtárossal szemben sem lehet felvetni. A Klement Gottwald gyár műszaki könyvtárában szintén zavart okozott az, hogy a nagy és értékes állományt nem szabályszerűen adták át, mikor könyvtárosszerére volt szükség.

Tanulságos példa a Sztálin Vasmű szakkönyvtárának átadása, ami a régi könyvtáros jelenlétében jegyzőkönyvileg az új könyvtáros felelősségvállalásával történt. A Szegeði Kenderfonógyár mielőtt könyvtárosát más munkabeosztásba helyezte volna, a leendő könyvtárost tapasztalatcserére felküldte az OMK-ba, és utána az átadást hivatalos formában a fentiek szerint hajtották végre.

A könyvtárosok éppen olyan felelősséggel tartoznak a rájuk bízott könyvállomány kezeléséért, mint akármilyen más raktáros a hozzá tartozó anyagokért. Ebből is következik, hogy a könyvtárvezető változása esetén az állomány átadását és átvételét j e g y z ő k ö n y v i l e g k e l l r ö g z i t e n i, amit a régi és az új könyvtáros aláírásával elismer. Csak így biztosítható az egyéni felelősség. A jegyzőkönyv egy példánya a könyvtárban marad, egy a könyvtár feletteséhez, egy pedig a gazdasági osztályra kerül. A könyvtár átadását az állományrevízió szempontjainak figyelembevételével kell lebonyolítani. /Ezzel a kérdéssel a Műszaki Könyvtárosok Tájékoztatója 3. számában bővebben foglalkoztunk./

Helytelenül értelmezett takarékoság.

A fokozott takarékoság érvényesítése népgazdaságunk minden területén, így természetesen a könyvtárak vonalán is feltétlenül kötelező. Tulzott alkalmazása ezen a területen azonban sokszor többet árthat, mint használ. A könyv és folyóirat-beszerzés nagymértékű korlátozása ugyais lassíthatja a technika fejlődését és az új technológia elterjedését egy adott üzemen belül.

Természetesen a könyvtárosnak a részére megállapított keretek között tervszerűen kell gazdálkodnia. Másrészről azonban a belső pénzügyi szervek önhatalmulag nem akadályozhatják a tervben megállapított összegek felhasználását. Ez történt az Elzett Vasárugyárban, ahol a főkönyvelő közölte a szakkönyvtárossal, hogy az előirányozott összeg egy részét - annak el-

lenére, hogy a könyvtár most van fejlődésben - meg kell takarítani, mert különben a könyvtáros fegyelmet kap. Az Erőmű Beruházási Vállalat az Országos Műszaki Könyvtár figyelőszolgálatát /ami a vállalat esetében félévre 120.- Ft-os megterhelést jelent/ a következő indokolással mondta le "Kérjük, hogy Figyelőszolgálat elnevezésű rövid cikk-kivonatokat második félévi megrendelését stornirozni sziveskedjék, mert vállalatunk önköltségcsökkentési versenyben van." Ez az intézkedés nyilvánvalóan rövidlátásra enged következtetni, mert éppen a műszaki irodalomban fellelhető új gyártási módszerek, korszerű technológiai eljárások megismerése és alkalmazása egyik legjobb eszköze az önköltségcsökkentésnek. A Lenin Kohászati Művek főkönyvelője a takarékoskosságot **m e c h a n i k u s a n** értelmezve csak egy példányos könyvbeszerzéseket engedélyez, teljesen függetlenül attól, hogy milyen fontos könyvről van szó. Ez az eljárása viszont nem gátolja meg azt, hogy esetleg oda nem való műveket egy példányban megrendeljen a műszaki könyvtár.

Az ilyen és hasonló esetek **e l k e r ü l l é s é r e** a j á n l j u k , hogy ahol még nincs, hívják életre a már általánosságban jól bevált könyvtári bizottságokat. Amennyiben a könyvmegrendeléseket egy ilyen komoly testület végzi, a takarékosági szempontok megfelelően érvényesülnek és nem a főkönyvelők esetleg mechanikus, tulzott intézkedésein keresztül.

x - x - x

Folyóiratelőfizetések a szakkönyvtáros nélkül?

Több vállalatnál találkozhatunk azzal a **h e l y t e l e n** gyakorlattal, hogy a könyvtáros nem tudja, milyen folyóiratok járnak az üzem területére. Hogyan lehetséges ez? Megtörténik, hogy a gyár vezetői külön folyóiratbeszerzéseket engedélyeznek akár önmaguk, akár egyes részlegek részére, és erről a könyvtárost nem is értesítik. Előfordul az is - még gyakrabban - hogy a szakkönyvtár részére előfizetett folyóiratok egyes számait beérkezéskor a főmérnök, a vállalatvezető titkársága stb. lefoglalja és a könyvtárat a beérkezésről nem is értesíti. Így történhetett meg, hogy az Alumíniumárugyárban a műszaki könyvtáros nem tudja, hogy a laboratórium részére közvetlenül milyen folyóiratok járnak. Az Angyalföldi Butorgyár és az Elzett Vasárugyár teljesen hiányosan kapja meg a folyóiratokat és nem tudja, hogy ezeket kell-e reklamálnia. Ezek a könyvtárosok hiában kérték írásban is a vállalatvezetőt ennek a helytelen gyakorlatnak megváltoztatására, a mai napig még választ sem kaptak.

lenére, hogy a könyvtár most van fejlődésben - meg kell takarítani, mert különben a könyvtáros fegyelmet kap. Az Erőmű Beruházási Vállalat az Országos Műszaki Könyvtár figyelőszolgálatát /ami a vállalat esetében félévre 120.- Ft-os megterhelést jelent/ a következő indokolással mondta le "Kérjük, hogy Figyelőszolgálat elnevezésű rövid cikk-kivonatokat második félévi megrendelését stornirozni sziveskedjék, mert vállalatunk önköltségcsökkentési versenyben van." Ez az intézkedés nyilvánvalóan rövidlátásra enged következtetni, mert éppen a műszaki irodalomban fellelhető új gyártási módszerek, korszerű technológiai eljárások megismerése és alkalmazása egyik legjobb eszköze az önköltségcsökkentésnek. A Lenin Kohászati Művek főkönyvelője a takarékoskást **m e c h a n i k u s a n** értelmezve csak egy példányos könyvbeszerzéseket engedélyez, teljesen függetlenül attól, hogy milyen fontos könyvről van szó. Ez az eljárása viszont nem gátolja meg azt, hogy esetleg oda nem való műveket egy példányban megrendeljen a műszaki könyvtár.

Az ilyen és hasonló esetek **e l k e r ü l l é s é r e** a j á n l j u k , hogy ahol még nincs, hívják életre a már általánosságban jól bevált könyvtári bizottságokat. Amennyiben a könyvmegrendeléseket egy ilyen komoly testület végzi, a takarékosági szempontok megfelelően érvényesülnek és nem a főkönyvelők esetleg mechanikus, tulzott intézkedésein keresztül.

x - x - x

Folyóiratelőfizetések a szakkönyvtáros nélkül?

Több vállalatnál találkozhatunk azzal a **h e l y t e -**
l e n gyakorlattal, hogy a könyvtáros nem tudja, milyen folyóiratok járnak az üzem területére. Hogyan lehetséges ez? Megtörténik, hogy a gyár vezetői külön folyóiratbeszerzéseket engedélyeznek akár önmaguk, akár egyes részlegek részére, és erről a könyvtárost nem is értesítik. Előfordul az is - még gyakrabban - hogy a szakkönyvtár részére előfizetett folyóiratok egyes számait beérkezéskor a főmérnök, a vállalatvezető titkársága stb. lefoglalja és a könyvtárat a beérkezésről nem is értesíti. Így történhetett meg, hogy az Alumíniumáru gyárban a műszaki könyvtáros nem tudja, hogy a laboratórium részére közvetlenül milyen folyóiratok járnak. Az Angyalföldi Butorgyár és az Elzett Vasáru gyár teljesen hiányosan kapja meg a folyóiratokat és nem tudja, hogy ezeket kell-e reklamálnia. Ezek a könyvtárosok hiában kérték írásban is a vállalatvezetőt ennek a helytelen gyakorlatnak megváltoztatására, a mai napig még választ sem kaptak.

Mi a következménye ennek a káros gyakorlatnak? Több folyóiratpéldány elvesz, ezzel az évfolyam hiányossá, esetleg értéktelenné válik. Az évfolyam nem költethető és ezzel további elkallódásnak lesz kitéve. Esetleg kettős folyóirat megrendeléseket eredményez és ezzel vagy a takarékoság ellen vét, vagy csökkent a könyv- és folyóiratbeszerzést, miáltal a könyvtárnak más fontos szakirodalmi anyag beszerzéséről kell lemondania. Mindenképpen helytelen, hogy a legújabb irodalom nem jut el az érdeklődőkhöz. Gátolja a tervszerű könyvtári munkát üzemén belül és üzemén kívüli - országos - viszonylatban, mivel az ilyen folyóiratok nem szerepelhetnek a központi nyilvántartásban sem, s így hátráltatja esetleg más vállalatok tervező és kutató munkáját.

Mindez kiküszöbölhető lenne, ha a vállalaton belül az illetékes szervek ismernék a minisztériumok vonatkozó rendelkezését, amely előírja, hogy a vállalati költségvetésben megtervezett műszaki könyv és folyóiratbeszerzés csak a szakkönyvtáron keresztül történhet. Célszerű volna, ha a szakminisztériumok a jövő évi folyóiratmegrendelések bekérése előtt megismételnék vonatkozó előírásaikat. A könyvtáros pedig kövessen el mindent, hogy a folyóiratok megrendelése és beérkezése csak a szakkönyvtáron keresztül történhessen.

X - X - X

Ami a propagandából hiányzik.

Egy műszaki könyvtáros sem mondhat le arról, hogy vállalatának dolgozói előtt propagálja a legújabb szakirodalmat, állományát és könyvtárának szolgáltatásait és ezáltal növelje olvasóinak számát. Az általánosan ismert eszközökön /faliújság, hangosbemondó, új beszerzések jegyzéke, üzemi sajtó, stb./ kívül a propagandának még számos olyan formája van, amelyek kevésbé ismertek, vagy csak igen kevés szakkönyvtárban használatosak. Pedig ezek alkalmazása nagyban elősegítené az új technika elsajátítását és mind szélesebbkörű elterjesztését. Ezek közül néhányat az alábbiakban ismertetünk.

Azokban az üzemekben, ahol csak központi könyvtár van és műhelykönyvtárak létesítésére nincs lehetőség /arra alkalmas hely, vagy könyvállomány hiánya miatt/ - jól bevált módszer, hogy az egyes üzemszerveket érdeklő szakkönyveket bizonyos időközönként a könyvtáros közvetlenül juttassa el a dolgozókhoz. A Gyapjumasó és Finomposztógyár szakkönyvtárosa e célra kis guruló kocsit csináltatott és ezen rendszeresen könyveket visz a dolgozókhoz. Ugyanezt a módszert követték a Csepel Autógyár

Mi a következménye ennek a káros gyakorlatnak? Több folyóiratpéldány elvész, ezzel az évfolyam hiányossá, esetleg értéktelenné válik. Az évfolyam nem költethető és ezzel további elkallódásnak lesz kitéve. Esetleg kettős folyóirat megrendeléseket eredményez és ezzel vagy a takarékoság ellen vét, vagy csökkenti a könyv- és folyóiratbeszerzést, miáltal a könyvtárnak más fontos szakirodalmi anyag beszerzéséről kell lemondania. Mindenképpen helytelen, hogy a legújabb irodalom nem jut el az érdeklődőkhöz. Gátolja a tervszerű könyvtári munkát üzemén belül és üzemén kívüli - országos - viszonylatban, mivel az ilyen folyóiratok nem szerepelhetnek a központi nyilvántartásban sem, s így hátráltatja esetleg más vállalatok tervező és kutató munkáját.

Mindez kiküszöbölhető lenne, ha a vállalaton belül az illetékes szervek ismernék a minisztériumok vonatkozó rendelkezését, amely előírja, hogy a vállalati költségvetésben megtervezett műszaki könyv és folyóiratbeszerzés csak a szakkönyvtáron keresztül történhet. Célszerű volna, ha a szakminisztériumok a jövő évi folyóiratmegrendelések bekérése előtt megismételnék vonatkozó előírásaikat. A könyvtáros pedig kövessen el mindent, hogy a folyóiratok megrendelése és beérkezése csak a szakkönyvtáron keresztül történhessen.

X - X - X

Ami a propagandából hiányzik.

Egy műszaki könyvtáros sem mondhat le arról, hogy vállalatának dolgozói előtt propagálja a legújabb szakirodalmat, állományát és könyvtárának szolgáltatásait és ezáltal növelje olvasóinak számát. Az általánosan ismert eszközökön /faliújság, hangosbemondó, új beszerzések jegyzéke, üzemi sajtó, stb./ kívül a propagandának még számos olyan formája van, amelyek kevésbé ismertek, vagy csak igen kevés szakkönyvtárban használatosak. Pedig ezek alkalmazása nagyban elősegítené az új technika elsajátítását és mind szélesebbkörű elterjesztését. Ezek közül néhányat az alábbiakban ismertetünk.

Azokban az üzemekben, ahol csak központi könyvtár van és műhelykönyvtárak létesítésére nincs lehetőség /arra alkalmas hely, vagy könyvállomány hiánya miatt/ - jól bevált módszer, hogy az egyes üzemszeket érdeklő szakkönyveket bizonyos időközönként a könyvtáros közvetlenül juttassa el a dolgozókhoz. A Gyapjamosó és Finomposztógyár szakkönyvtárosa e célra kis gurló kocsit csináltatott és ezen rendszeresen könyveket visz a dolgozókhoz. Ugyanezt a módszert követték a Csepel Autógyár

Győri Hajtóműgyárában is, ahol két ilyen kocsi van és az egyik állandó vándorkiállítás szerepét tölti be. Ezáltal ezekben az üzemekben elérték azt, hogy olyanok is olvasókká váltak, akik addig még a könyvtár létezéséről sem tudtak. A jó műszaki könyvtáros nemcsak várja az olvasót és nemcsak a sablonos propagandára épít, hanem eléje megy az olvasónak, és állandóan él ezzel a lehetőséggel. Hazánkban ez a propagandaforma, amely átmenetet képez a kézben való könyvszállítással egybekötött műhelyjárás és a műhelykönyvtárak között, még nincs elterjedve. Az ilyen kapcsolatok kiépítése és fejlesztése elősegíti a könyvtáros jó tájékozódását a műszaki irodalommal szemben megnyilvánuló helyi igények megismerésében.

Az Ikarus gyár 1000-ik olvasójának beiratkozását a következőképpen használja ki könyvtárának propagandájára: az augusztus 20-i nagy gyári ünnepélyen nyilvánosan jutalmazza meg ezt az olvasót /emlékplakettal és könyvjutalommal/. Az ünnepség így egyuttal a műszaki irodalom olvasásának népszerűsítését is szolgálja. Ezt a lehetőséget bármely könyvtár felhasználhatja századik, kétszázadik stb. olvasójának megjutalmazására és a könyvtárnak propagandájára. Ugyanakkor a vállalatvezetőség, a párt és a szakszervezet vezetőségének figyelmét is felhívja a könyvtár munkájára és támogatására.

A Szovjetunióban már elterjedt és a Német Demokratikus Köztársaságban most kezdik alkalmazni a személyhez szóló propaganda következő módszerét. Névre szóló levéllel fordulnak a dolgozókhoz és így hívják fel figyelmüket a munkájukhoz szükséges szakirodalomra. A pársoros levél szövege a következő:

"Kedves Elvtárs!

Munkájának elősegítése céljából a műszaki könyvtár és a munkahelyi vezetőség /vagy üzemi bizottság/ javasolja Önnek, hogy olvassa el a című könyvet."

Szakkönyvtárosaink próbálják ki ennek a módszernek az eredményességét. Tudomásunk szerint eddig még sehol nem alkalmazták. /Amennyiben igen, kérjük értesítsék erről az OMK módszertani csoportját./

A szovjet példa nyomán ugyancsak elterjedésre várnak a különféle színes plakátbibliográfiák, amelyek az egyes műhelyrészekben plakát formájában hívják fel a dolgozók figyelmét egy-egy témakör irodalmára. Ezek a bibliográfiák a műhelyvezetőkkel való előzetes megbeszélés alapján készülnek, /Pl. Mit olvasson a villanszerelő nagyfeszültségű berendezéssel kapcsolatban?/ és a könyveket rövid annotációk ismertetik.

Kiállítások szervezésénél üzemi könyvtáraink általában álmányuk egy részének /új beszerzések, kisebb témakiállítások/ propagálására szorítkoznak. Helyes azonban, ha ezen túlmenően

is foglalkoznak a politechnikai műveltség emelését szolgáló á l t a l á n o s j e l l e g ű kiállításokkal. Az OMK rendszeresen nagyobb kiállításokat rendez, amelynek anyagát szívesen kölcsönadja üzemek részére. Közelmúltban a következő témákról rendezett kiállítást: Bláthy Ottó transzformátorok, 40 éves a budapesti autóbusz, Jedlik Ányos munkássága, Kempelen Farkas, jelenleg: 50 éves a magyar autógyártás, a golyóscsapágy története, előkészületben: Irinyi János a gyufa feltalálója. A kiállításokat részben vagy egészben eddig a következők vették át: Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége, Ikarus, Vác VIII. Ipari Technikum, Villamos Erőműtervező Vállalat, Vasuti Tudományos Kutató Intézet, stb. A szakkönyvtárosok ilyenirányu érdeklődésükkel és kérésükkel forduljanak az OMK propagandistájához és éljenek azzal a lehetőséggel, hogy készen kaphatnak jó kiállítási anyagokat.

A műszaki irodalom alapján benyújtott ujitások és ezen keresztül a könyvtár ilyenirányu segítségének propagálására a Szovjetunió műszaki könyvtáraiban a szakkönyvtárosok "ésszerűsítők és ujitók sarka" néven állandó kiállítást szerveznek, ahol kifüggesztik a feltalálók és ujitók munkájának állását jelző feliratokat, diagrammokat és ábrákat; plakáton propagálják az ujitások megtakarítási értékét és a felhasznált irodalmat. A Wilhelm Pieck gyárban és a Mélyépterv-nél már találkozunk ilyen módszerekkel, de ezek még - bár jól beváltak - nem állandó jellegűek.

x - x - x

Az eredményeknek, hiányosságoknak és tennivalóknak fenti feltárása korántsem teljes, csak néhányat igyekeztünk a legfontosabbakból kiemelni. Ismertetéseinkkel és tanácsainkkal segíteni szeretnánk a szakkönyvtárosokat munkájukban, de ez természetesen nem jelenti azt, hogy a könyvtárosok ezek alkalmazásával minden hasonló nehézséget megoldhatnak. A központi rendeletek, utasítások és tanácsok itt sem rendezhetnek sok olyan kérdést, amit csak a helyszínen lehet jól látni és elbírálni. Az országos tervek és az üzemi feladatok megvalósítását a szakkönyvtárosoknak - az általános irányelvek alkalmazásán túlmenően - állandó és jó helyi kezdeményezésekkel kell elősegíteniök.

Balázs S. - Szaboloska F.

is foglalkoznak a politechnikai műveltség emelését szolgáló általános jellegű kiállításokkal. Az OMK rendszeresen nagyobb kiállításokat rendez, amelynek anyagát szívesen kölcsönadja üzemek részére. Közelmúltban a következő témákról rendezett kiállítást: Bláthy Ottó transzformátorok, 40 éves a budapesti autóbusz, Jedlik Ányos munkássága, Kempelen Farkas, jelenleg: 50 éves a magyar autógyártás, a golyóscsapágy története, előkészületben: Irinyi János a gyufa feltalálója. A kiállításokat részben vagy egészben eddig a következők vették át: Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége, Ikarus, Vác VIII. Ipari Technikum, Villamos Erőműtervező Vállalat, Vasuti Tudományos Kutató Intézet, stb. A szakkönyvtárosok ilyenirányú érdeklődésükkel és kérésükkel forduljanak az OMK propagandistájához és éljenek azzal a lehetőséggel, hogy készen kaphatnak jó kiállítási anyagokat.

A műszaki irodalom alapján benyújtott ujitások és ezen keresztül a könyvtár ilyenirányú segítségének propagálására a Szovjetunió műszaki könyvtáraiban a szakkönyvtárosok "ésszerűsítők és ujitók sarka" néven állandó kiállítást szerveznek, ahol kifüggesztik a feltalálók és ujitók munkájának állását jelző feliratokat, diagrammokat és ábrákat; plakáton propagálják az ujitások megtakarítási értékét és a felhasznált irodalmat. A Wilhelm Pieck gyárban és a Mélyépterv-nél már találkoztunk ilyen módszerekkel, de ezek még - bár jól beváltak - nem állandó jellegűek.

X - X - X

Az eredményeknek, hiányosságoknak és tennivalóknak fenti feltárása korántsem teljes, csak néhányat igyekeztünk a legfontosabbakból kiemelni. Ismertetéseinkkel és tanácsainkkal segíteni szeretnénk a szakkönyvtárosokat munkájukban, de ez természetesen nem jelenti azt, hogy a könyvtárosok ezek alkalmazásával minden hasonló nehézséget megoldhatnak. A központi rendeletek, utasítások és tanácsok itt sem rendezhetnek sok olyan kérdést, amit csak a helyszínen lehet jól látni és elbírálni. Az országos tervek és az üzemi feladatok megvalósítását a szakkönyvtárosoknak - az általános irányelvek alkalmazásán túlmenően - állandó és jó helyi kezdeményezésekkel kell elősegíteniük.

Balázs S. - Szabolcska F.